

REPUBLIKA E KOSOVËS - РЕПУБЛИКА КОСОВО - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
УСТАВНИ СУД
CONSTITUTIONAL COURT

Priština, 21 septembar 2015. godine
Ref. br.: RK 845/15

REŠENJE O NEPRIHVATLJIVOSTI

u

slučaju br. KO107/15

Podnosioci

Albulena Haxhiu i 23 poslanika Skupštine Republike Kosovo

**Ocena ustavnosti odluke 05-V-139 Skupštine Republike Kosovo o
usvajanju amandmana XXIV na Ustav Republike Kosovo, usvojene 03.
avgusta 2015. godine**

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

u sastavu:

Arta Rama-Hajrizi, predsednica
Ivan Čukalović, zamenik predsednika
Robert Carolan, sudija
Altay Suroy, sudija
Almiro Rodrigues, sudija
Snezhana Botusharova, sudija i
Bekim Sejdiu, sudija

Podnosioci zahteva

1. Podnosioci zahteva su: Albulena Haxhiu, Glauk Konjufca, Puhie Demaku, Albin Kurti, Salih Salihu, Besa Baftiu, Besnik Bislimi, Faton Topalli, Shqipe Pantina, Ismajl Kurteshi, Fisnik Ismaili, Donika Kadaj-Bujupi, Time Kadrijaj, Teuta Haxhiu, Rrustem Berisha, Lahi Ibrahimaj, Daut Haradinaj, Pal Lekaj, Ramush Haradinaj, Valdete Bajrami, Shukrije Bytyqi, Haxhi Shala, Enver Hoti i Zafir Berisha (u daljem tekstu: podnosioci zahteva), poslanici Skupštine Republike Kosovo (u daljem tekstu: Skupština). Podnosioci zahteva su ovlastili gđu Albulenu Haxhiu da ih predstavlja pred Ustavnim sudom Republike Kosovo (u daljem tekstu: Sud).

Osporena odluka

2. Podnosioci zahteva osporavaju odluku br. 05-V-139 Skupštine o usvajanju amandmana XXIV na Ustav Republike Kosovo, usvojen u 03. avgusta 2015. godine.

Predmetna stvar

3. Podnosioci zahtevaju da Sud oceni ustavnost osporene odluke po oba osnova: suštinskom i proceduralnom.
4. Podnosioci zahteva tvrde da osporena odluka usvaja amandman XXIV na Ustav, što povređuje Ustavne odredbe: član 1. stavovi (1) i (2) [*Ograničenja Države*]; član 3. [*Jednakost pred Zakonom*]; član 22. [*Direktna Primena Međunarodnih Sporazuma i Instrumenata*] u vezi sa članom 7. *Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima*; član 24. [*Jednakost pred Zakonom*]; član 35. [*Sloboda Kretanja*]; član 45. [*Pravo na Izbor i Učešće*]; član 102. [*Opšta Načela Sudskog Sistema*]; član 103. [*Organizacija i Jurisdikcija Sudova*]; član 104. [*Imenovanje i Razrešenje Sudija*]; član 114. [*Sastav i Mandat Ustavnog Suda*]; i članovi 132. 134. i 135. *koji se odnose na Ombudsmana*.“
5. Pored toga, podnosioci tvrde da postupak koji je prethodio glasanju i usvajanju osporene odluke nije bio u skladu sa članovima 113.9 i 144.3 Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav).

Pravni osnov

6. Zahtev je zasnovan na članu 113.5 Ustava i čl. 42. i 43 Zakona br. 03/L-121 o Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Zakon).

Postupak pred Sudom

7. Dana 11. avgusta 2015. godine, podnosioci zahteva su podneli zahtev Sudu.
8. Dana 12. avgusta 2015. godine, gđa Albulena Haxhiu je dostavila kopije ličnih karata svih podnosilaca.
9. Dana 12. avgusta 2015. godine, predsednica Suda je odlukom br. GJR. KO107/15 imenovala sudiju Snezhanu Botusharovu za sudiju izvestioca. Istog

dana predsednica Suda je odlukom br. KSH. KO107/15 imenovala Veće za razmatranje, sastavljeno od sudija: Almiro Rodrigues (predsedavajući), Ivan Čukalović i Bekim Sejdiu.

10. Dana 13. avgusta 2015. godine Sud je obavestio podnosiocima zahteva o registraciji zahteva i tražio od predstavnice podnosioca da dostavi Sudu kopiju osporene odluke, uključujući i anekse, kako bi se kompletirao zahtev.
11. Dana 14. avgusta 2015. godine, predstavnica podnosioca zahteva je dostavila Sudu tražena dokumenta, koja su sadržala odluku br. 05-V-139 o usvajanju amandmana XXIV i tekst usvojenog amandmana XXIV.
12. Dana 14. avgusta 2015. godine, Sud je obavestio Vladu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Vlada) i predsednika Skupštine o podnetom zahtevu i zahtevao od njih da dostave komentare u vezi sa zahtevom. Sud je, takođe, zahtevao od Vlade i predsednika Skupštine da dostave Sudu kompletan dosije u vezi sa nacrtom amandmana i druga dodatna dokumenata, koja su dostavljena Skupštini, odnosno poslanicima Skupštine.
13. Istog dana obavestena je i predsednica Republike Kosovo (u daljem tekstu: predsednica Republike) o zahtevu koji su podnosioci podneli Sudu.
14. Dana 17. avgusta 2015. godine, predsednik Skupštine je dostavio Sudu traženi dosije, koji je sadržao sledeća dokumenta:
  - a. Dosije koji je dostavljen poslanicima Skupštine dana 31. jula 2015. godine za pripremu plenarne sednice 03. avgusta 2015. godine, u kome je sadržana i odluka 01/41 Vlade o ponovnom podnošenju amandmana XXIV Skupštini, tekst predloženog amandmana XXIV i presuda Ustavnog suda AGJ788/15 od 14. aprila 2015. godine u slučaju KO26/15;
  - b. Transkript plenarne sednice Skupštine od 03. avgusta 2015. godine;
  - c. Zapisnik sednice Skupštine od 03. avgusta 2015. godine;
  - d. Odluka br. 05-V-139 o usvajanju amandmana XXIV;
  - e. Tekst usvojenog amandmana XXIV i
  - f. Elektronski snimak glasanja od 03. avgusta 2015. godine o usvajanju amandmana XXIV
15. Dana 18. avgusta 2015. godine, Vlada je dostavila Sudu tražena dokumenta. Ova dokumenta su se sastajala od: dopisa premijera kojim je amandman XXIV ponovo podnet na glasanje, odluke 01/41 Vlade o ponovnom podnošenju amandmana XXIV i teksta predloženog amandmana.
16. Dana 19. avgusta 2015. godine, predsednica Republike je uputila pismo predsednici Suda zahtevajući razjašnjenje u vezi sa implikacijama zahteva u odnosu na obaveze predsednika Republike prema članu 80. Ustava. Ovaj zahtev se posebno odnosi na potpisivanje i objavljivanje dva zakona, koji su bili usvojeni od strane Skupštine, na osnovu amandmana XXIV Ustava.
17. Dana 20. avgusta 2015. godine, predsednica Suda je odgovorila na pismo predsednice Republike, objašnjavajući da se zahtev KO107/15 odnosi na

osporavanje odluke Skupštine br. 05-V-139 o usvajanju amandmana XXIV od 03. avgusta 2015. godine. Predsednica Suda je takođe obavestila predsednicu Republike da se ustavnost dva gorenavedena zakona ne osporava pred Ustavnim sudom.

18. Dana 28. avgusta 2015. godine, premijer Republike Kosovo (u daljem tekstu: premijer) poslao je Sudu dopis sa komentarima Vlade.
19. Dana 8. septembra 2015. godine, Veće za razmatranje je razmotrilo izveštaj sudije izvestioca i jednoglasno preporučilo Sudu neprihvatljivost zahteva.

Pregled činjenica

20. Dana 7. marta 2015. godine Vlada je odlučila da predloži Skupštini amandman na Ustav.
21. Istog dana, Vlada je u skladu sa članom 144.1 Ustava predložila predsedniku Skupštine tekst amandmana na Ustav.
22. Dana 9. marta 2015. godine, predsednik Skupštine je dostavio Sudu tekst predloženog amandmana na Ustav, zahtevajući od Suda da preliminarno oceni da li predloženi amandman umanjuje bilo koja prava i slobode predviđene Poglavljem II Ustava. Sud je registrovao zahtev pod brojem KO26/15.
23. Dana 14. aprila 2015. godine, Sud je većao o zahtevu i doneo presudu AGJ 788/15, koja potvrđuje da predloženi amandman XXIV ne umanjuje nijedno pravo i slobodu garantovanu Poglavljem II Ustava, kao i Poglavljem III Ustava i slovom i duhom uspostavljene sudske prakse Suda.
24. Dana 26. juna 2015. godine, Skupština je većala i glasala o predloženom amandmanu XXIV i sa 75 glasa za, 7 glasova protiv i 2 uzdržana nije uspela da ga usvoji.
25. Dana 31. jula 2015. godine, Vlada je odlučila da ponovo podnese predloženi amandman XXIV Skupštini na još jedno glasanje.
26. Istog dana predsednik Skupštine je obavestio sve poslanike Skupštine o ponovnom podnošenju predloženog amandmana. To obaveštenje je uključivalo i kopiju odluke Vlade, tekst predloženog amandmana XXIV i kopiju presude Ustavnog suda u slučaju KO26/15.
27. Istog dana, predsednik Skupštine je sazvao sastanak Predsedništva Skupštine, tokom kojeg je odlučeno da se predloženi amandman stavi na glasanje 03. avgusta 2015. godine.
28. Dana 03. avgusta 2015. godine, Skupština je većala i glasala o predloženom amandmanu i odlukom br. 05-V-139 i 82 glasa za, 5 protiv i 1 uzdržanog ga usvojila.
29. Dana 05. avgusta 2015. godine, amandman XXIV je objavljen u Službenom listu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Službeni list).

Argumenti podneti od strane podnosioca zahteva

30. U svom zahtevu podnosioci osporavaju odluku br. 05-V-139 po oba osnova: suštinskom i proceduralnom.

Što se tiče suštinskog aspekta zahteva:

31. Uprkos činjenici da podnosioci osporavaju odluku br. 05-V-139, Sud primećuje da argumenti koje su oni izneli se ne odnose na suštinu te odluke, nego se odnose na suštinu teksta amandmana XXIV i mogu se sažeti na sledeći način:
32. Podnosioci zahteva tvrde: *“Ovom odredbom se ruši čitav ustavni sistem, s obzirom da su odredbe ovog amandmana u potpunoj suprotnosti sa karakterom i subjektivitetom Republike Kosovo. Dakle, polazeći od opštih odredbi Ustava Kosova, odnosno člana 1, stav 1 i 2, člana 3 u vezi sa članom 24, članova 102, 103 i 104 o organizaciji pravosudnog sistema, sadržaj ovog člana diskredituje državu Kosovo i u formalnom smislu u pogledu državnosti i republičkog karaktera.”*
33. Pored toga, podnosioci iznose svoje argumente na svaki paragraf amandmana. U tom aspektu, podnosioci tvrde da, uprkos činjenici da stav 1. ovog amandmana glasi da će Specijalizovane komore i Kancelarija specijalizovanog tužioca biti uspostavljene u okviru pravosudnog sistema Kosova *“...prema sadržaju amandmana, nigde se ne preciziraju elementi zavisnosti ovog organa u odnosu na ustavne organe predviđene Ustavom Republike Kosovo. Dakle, imenovanja, izbor i odgovornost nosilaca ovog organa nije uopšte sankcionisan, čak su mu priznate posebne nadležnosti u predmetnom smislu i izvršenju krivičnih sankcija izrečenim od strane sudskih veća ovog paralelnog organa.”*
34. Prema podnosiocima zahteva, stav 2. amandmana XXIV predviđa proceduralne garancije za potencijalno okrivljena lica u saglasnosti sa čl. 22. i 55. Ustava, ali to je u suprotnosti sa ostalim odredbama ovog amandmana. Podnosioci zahteva navode da *“proglašenje osnovnih prava, pozivajući se na Poglavlje II, posebno na čl. 22. i 55. Ustava, i s druge strane da se odredbe ovih stavova isključe iz poređenja i sukoba sa drugim odredbama Ustava, pravni je argument da ove odredbe imaju i suštinski sukob među njima i sa drugim delom ustavnih odredbi.”*
35. Podnosioci zahteva, takođe, tvrde da je stav 3. amandmana XXIV neustavan. Naime, ova odredba predviđa da će Specijalizovana komora u sastavu od troje (3) međunarodnih sudija biti osnovana u Ustavnom sudu i da će isključivo odlučivati o ustavnim zahtevima u vezi sa Specijalizovanim komorama i Kancelarijom specijalizovanog tužioca. Prema podnosiocima zahteva *“... Specijalizovana komora, kako je nazvana od strane pokretača, u potpunoj je suprotnosti sa odredbama člana 114. Ustava u smislu njenog sastava. Drugi element u vezi sa sukobima koji stvaraju ove norme u ovom amandmanu je i predmetna nadležnost ove „specijalizovane“ komore u odnosu na članove 112. i 113. Ustava.”*

36. Štaviše, podnosioci tvrde da stav 4. amandmana XXIV, davanjem Specijalizovanim komorama i Kancelariji specijalizovanog tužioca punog pravnog svojstva, pravnog subjektiviteta i svih drugih ovlašćenja i mandata za stupanje u međunarodne odnose sa trećim državama "... daje ovoj instituciji atribut spoljnog suvereniteta, koji je suštinska komponenta punog smisla pojma državnog suvereniteta. Zbog toga, ova odredba isključuje čak i glavnog nosioca kontrole spoljnog suvereniteta, a to je Skupština."
37. Slično tome, podnosioci tvrde da stav 5. amandmana XXIV "...krši nadležnosti Skupštine Kosova koje su predviđene članom 65, stav 4 Ustava u vezi sa nadležnostima za ratifikaciju međunarodnih ugovora. Dakle, saglasnost za sklapanje međunarodnih ugovora, koje će sklapati Specijalizovane komore i Kancelarija specijalizovanog tužioca, dobiće se samo od Vlade, a ne od Skupštine Kosova kao što je predviđeno članom 18. Ustava."
38. Štaviše, podnosioci zahteva navode da nadležnost data stavom 6. amandmana XXIV Specijalizovanim komorama da stvore sopstvena pravila "... otvara mogućnost da procesuiranje pitanja pred ovim sudskim mehanizmom bude isključivo za građane Republike Kosovo u smislu sprovođenja pozitivnog prava. Ovo je direktno u suprotnosti sa članom 24. Ustava Kosova i sadržajem prava sankcionisanim međunarodnim aktima koji nalaze direktnu primenu na osnovu člana 22. Ustava..."
39. Pored toga, podnosioci tvrde da stavovi 7. i 8. amandmana XXIV, koji regulišu pitanje sedišta Specijalizovanih komora i Kancelarije specijalizovanog tužioca, kao i geografska lokacija gde će biti smeštena optužena i kažnjena lica, povređuju Ustav. Prema podnosiocima "...ograničavanje međuzavisnosti između građana i države Kosovo diskriminiše građane Kosova protiv kojih se sprovodi suđenje, izriče kazna i izvršava se u odvojenim postupcima i na drugoj teritoriji. Ova stvar je povezana sa izručivanjem građana Republike Kosovo, koja prema članu 35, stav 4, izručivanje građana Kosova u okviru osnovnog ljudskog prava u vezi sa slobodom kretanja zabranjuje, osim kada je to regulisano zakonom i međunarodnim sporazumima."
40. Podnosioci takođe smatraju da stav 10. amandmana XXIV, koji predviđa da će biti usvojen specifičan zakon kako bi se regulisala pitanja imenovanja, nadzora i administracije sudija i tužilaca Specijalizovanih komora i Kancelarije specijalizovanog tužioca, povređuje član 102. Ustava, i pored činjenice da "...u stavu 1. ovog amandmana oni se pozivaju na to da će biti pod pravosudnim sistemom Republike Kosovo."
41. Štaviše, podnosioci tvrde da stav 11. amandmana XXIV, koji predviđa da će biti uspostavljen poseban Ombudsman sa ekskluzivnim odgovornostima za Specijalizovane komore i Kancelariju specijalizovanog tužioca je u suprotnosti sa Ustavom jer on/ona "...se neće birati, niti će izveštavati pred Skupštinom Kosova prema odredbama člana 132. stav 2, i čl. 134. i 135. stavovi 1. i 2. Ustava Kosova."
42. Pored toga, podnosioci tvrde da stav 12. amandmana XXIV, koji međunarodnim sporazumom reguliše pitanja nadzora, finansiranja, budžeta, revizije i drugih aspekta organizovanja i funkcionisanja Specijalizovanih

komora i Kancelarije specijalizovanog tužioca, stvara dvostruke standarde i “... legalizuje unutrašnje ustavno protiviljenje u vezi sa članom 3. i članom 102. Ustava, a u pogledu ljudskih prava iz Poglavlja II, dovešće do povrede člana 24. člana 22. u vezi sa članom 7. UDLJP vezano sa pravom na jednaku zaštitu pred zakonom.”

43. Podnosioci, takođe, navode da stavovi 13. i 14. amandmana XXIV, koji se odnose na mandat Specijalizovanih komora i Kancelarije specijalizovanog tužioca “... stvaraju pravnu i ustavnu nesigurnost i takva norma krši pravni poredak uopšte, jer sve dok ustavne odredbe prolaze kroz poseban ustavni postupak i usvajanje prema dvostruko kvalifikovanoj većini u skladu sa članom 144, stav 2. Ustava, akt na koji su se pozvala ova dva stava se usvaja prostom kvalifikovanom većinom i predmet je regulisanja Ustava Republike Kosovo.”

44. I na kraju,

“podnosioci zahtevajući ustavnu ocenu amandmana br. XXIV na Ustav Republike Kosovo, smatraju da odredbe ovog amandmana u suštinskom aspektu su u suprotnosti sa ustavnim poretkom Republike Kosovo, naime konkretnim ustavnim odredbama:

Član 1. stavovi (1) i (2) – Ograničenja Države

Član 3. – Jednakost pred Zakonom

Član 22. - Direktna Primena Međunarodnih Sporazuma i Instrumenata – u vezi sa članom 7. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima

Član 24. – Jednakost pred Zakonom

Član 35. – Sloboda Kretanja

Član 45. – Pravo na Izbor i Učešće

Član 102. – Opšta Načela Sudskog Sistema

Član 103. – Organizacija i Jurisdikcija Sudova

Član 104. – Imenovanje i Razrešenje Sudija

Član 114. – Sastav i Mandat Ustavnog Suda

Članovi 132., 134. i 135. – koji se odnose na Ombudsmana“

Što se tiče proceduralnog aspekta zahteva:

45. U vezi sa postupkom koji je sleden prilikom usvajanja osporene odluke, podnosioci tvrde da je takođe bilo i proceduralnih povreda.

46. U tom aspektu, podnosioci navode da posle vanrednog sastanka Predsedništva Skupštine 31. jula 2015. godine, na kome je odlučeno da će plenarna sednica za ponovno glasanje amandmana XXIV biti održana 03. avgusta 2015. godine. *“...propratni materijal nije prosleđen poslanicima Skupštine Republike Kosovo, koji bi trebalo da bude razmatran na plenarnoj sednici.”*
47. Štaviše, podnosioci citiraju čl. 113.9 i 144.3 Ustava, koji predviđaju da pre stavljanja na glasanje amandmana na Ustav u Skupštini, predloženi amandman biće podnet od strane predsednika Skupštine Ustavnom sudu kako bi se utvrdilo da predloženi amandman ne umanjuje prava garantovana Poglavljem II Ustava. Podnosioci navode da, *“uprkos odluci Skupštine Kosova, koja je doneta na plenarnoj sednici 26. juna 2015. godine Vlada Kosova je 31. jula 2015. godine, ponovno dostavila Skupštini Kosova nacrt amandmana sa istim sadržajem, ne uzimajući u obzir odluku koju je donela Skupština Kosova 26. juna 2015. godine [...] Predsednik Skupštine bi trebalo da podnese nacrt amandmana za razmatranje Ustavnom sudu.”*
48. Pored toga, podnosioci navode da podnošenje predloženog amandmana na Ustav Ustavnom sudu je obavezujuće i formulacija člana 113.9 Ustava ne dozvoljava nikakve varijacije. *“U smislu ove odredbe, uopšte ne dolazi u obzir diskreciono pravo predsednika Skupštine, da izbegne postupak podnošenja nacrta ustavnog amandmana pred Ustavnim sudom.”*
49. Prema podnosiocima *“...Ustavni sud je jedina državna vlast koja ima ustavna ovlašćenja da iznese zaključke o svakom amandmanu na Ustav u odnosu na ljudska prava i osnovne slobode.”*

[...]

Procesne pretpostavke su po svom karakteru neophodne da se osigura pravilan sadržaj predmeta o kome se vodi relevantni postupak, pozivajući se na izreku “forma dat esse rei” (forma daje suštinu stvari). Iz tog razloga, nepoštovanje procesnih pretpostavki koje imaju apsolutni karakter, a u konkretnom slučaju je imperativna priroda odredbe člana 113.9 nesporna, dovodi do toga da upućena materija prema procesnoj deformaciji osporava legitimnost samog sadržaja materije, kome se pravna snaga daje upravo u ovom postupku.”

50. Slično tome, podnosioci tvrde da član 144.3 *“...daje smisao kriterijumu o bilo kakvim postupcima koji se odnose na ustavne amandmane. Stoga, amandman ne može stupiti na snagu, iako je ispunio uslove usvajanja od strane kvalifikovane većine prema članu 144.2 Ustava Kosova.”*
51. Pored toga, podnosioci zahteva naglašavaju značaj člana 144.3 navodeći da *“ako ovo pitanje razjasnimo kroz pravila sistematskog tumačenja, dovoljno je da imamo u vidu stav 4. člana 144. koji utvrđuje trenutak stupanja na snagu ustavnog amandmana izglasanog od strane Skupštine Kosova. Dakle, raspoređivanje stava 4 iza stava 3 predstavlja pokazatelj da je proces usvajanja ustavnog amandmana i njegovo stupanje na snagu uslovljeno stavom 3 člana 144. Ustava.”*

52. Podnosioci zaključuju svoje tvrdnje o proceduralnom aspektu navodnih povreda uključujući i pravilo 82. Poslovnika o radu Skupštine, koje reflektuje Ustavne odredbe o postupcima usvajanja amandmana na Ustav. Podnosioci navode da ovi postupci nisu sleđeni.

Komentari podneti od strane premijera

53. U dopisu premijera, od 28. avgusta 2015. godine, navedeno je “... da je amandman XXIV Ustava Republike Kosovo, podnet od strane Vlade Skupštini Republike Kosovo 31. jula 2015. godine i usvojen od strane Skupštine na plenarnoj sednici 03. avgusta 2015. godine, IDENTIČAN sa tekstom koji je podnet Ustavnom sudu i ocenjen od strane ovog Suda u slučaju KO26-15, odnosno presudi AGJ 788/15.”
54. Štaviše, u dopisu se navodi “... da su sve te navedene tvrdnje neosnovane, jer o ovoj stvari već imamo presudu Ustavnog suda, kojom je utvrđeno da amandman XXIV ne umanjuje ljudska prava i slobode predviđene Poglavljem II i III Ustava Republike Kosovo.”
55. U zaključku, predlaže se Sudu, “... da **PROGLASI NEPRIHVATLJIVIM** [zahtev KO107/15], jer se radi o već presuđenoj stvari (*res judicata*).”

Prihvatljivost zahteva

56. U skladu sa članom 113.5 Ustava, dužnost Suda je da oceni da li su suština osporene odluke i sleđeni postupak usvajanja u suprotnosti sa Ustavom, kao što tvrde podnosioci zahteva. U tom aspektu, podnosioci smatraju da osporena odluka, u svojoj suštini, povređuje čl. 1, 3, 22, 24, 35, 45, 102, 103, 104, 114, 132, 134 i 135 Ustava, dok je sleđeni postupak prilikom usvajanja odluke br. 05-V-139 povredio čl. 113.9 i 144.3 Ustava.
57. Kako bi bio u stanju da sudi zahtev podnosioca, Sud treba da ispita da li su podnosioci ispunili uslove prihvatljivosti, propisane Ustavom i dalje precizirane u Zakonu. Sud, pre svega, treba da proceni da li je zahtev podnet od ovlašćene strane.
58. S tim u vezi, Sud se poziva na član 113.1 Ustava, koji propisuje da:
- „Ustavni sud odlučuje samo u slučajevima koje su ovlašćene strane podnele sudu na zakonit način.“*
59. Što se tiče tih uslova, Sud podseća da su podnosioci zahteva podneli svoj zahtev u skladu sa članom 113.5 Ustava, koji predviđa:
- „Deset (10) ili više poslanika Skupštine može, u roku od osam (8) dana od usvajanja, da ospori ustavnost bilo kog zakona koji je usvojila Skupština, kako zbog sadržaja tako i zbog procedure sprovođenja.“*
60. Sud primećuje da je zahtev podnelo 24 poslanika Skupštine, u roku od 8 dana od usvajanja odluke br. 05-V-139. Stoga, Sud zaključuje da su podnosioci ovlašćena strana da podnesu zahtev kojim osporavaju ovu odluku pred Sudom.

61. Međutim, Sud će dalje ispitivati uslove prihvatljivosti, koji su primenjivi u konkretnom slučaju.

Što se tiče osporene odluke

62. Sud primećuje da podnosioci osporavaju odluku br. 05-V-139 Skupštine, od 03. avgusta 2015. godine. Ova odluka glasi:

“Skupština Republike Kosovo u skladu sa članovima 65 (2) i 144. Ustava Republike Kosovo kao i članom 6.2 Poslovnika o radu Skupštine, na plenarnoj sednici održanoj 03. avgusta 2015. godine, razmotrila Amandman br. 24 na Ustav Republike Kosovo, ponovno-podnet od strane Vlade Republike Kosovo, donela sledeću

ODLUKU

1. *Usvaja se amandman br. 24 na Ustav Republike Kosovo, ponovno podnet od strane Vlade Republike Kosovo.*
2. *Izmenе Ustava stupaju na snagu odmah po njihovom usvajanju u Skupštini Republike Kosovo.”*

Što se tiče suštinskog aspekta zahteva:

63. U tom aspektu, Sud se poziva na pravilo 36. (3) Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Poslovnik o radu) koji predviđa:

“Zahtev nije dopustiv za razmatranje u svakom od sledećih slučajeva:

- (a) *kada Sud nije nadležan za predmetnu stvar;*
- (b) *kada je zahtev anonimno podnet;*
- (c) *kada Sud smatra da se zahtevom zloupotrebljava pravo na žalbu;*
- (d) *kada je Sud već doneo odluku o predmetnoj stvari i kada zahtev ne sadrži dovoljan osnov za donošenje nove odluke;*
- (e) *kada zahtev nije ratione materiae u skladu sa Ustavom;*
- (f) *kada zahtev nije ratione personae u skladu sa Ustavom;*
- (g) *kada zahtev nije ratione temporis u skladu sa Ustavom.”*

64. S tim u vezi, Sud primećuje da se argumenti podnosilaca uglavnom odnose na suštinski sadržaj amandmana XXIV, iako oni tvrde da osporavaju odluku br. 05-V-139.

65. To se takođe vidi i iz zaključka u suštinskom aspektu tvrdnji, gde podnosioci zahtevaju od Suda *“...ocenu ustavnosti amandmana br. XXIV na Ustav Republike Kosovo, smatrajući da odredbe ovog amandmana u suštinskom aspektu su u suprotnosti sa ustavnim poretkom Republike Kosovo.”*

66. U tom aspektu, Sud ponavlja da član 113.9 Ustava glasi:

“Predsednik Skupštine Kosova mora da podnese predloženi Ustavni amandman pre usvajanja istog na Skupštini, kako bi se osiguralo da

predloženi amandman ne umanjuje prava i slobode garantovane poglavljem II ovog Ustava.”

67. Sud se takođe na član 144.3 Ustava, koji određuje da:

“Izмене ovog Ustava se mogu usvojiti od strane Skupštine samo ukoliko je Predsednik Skupštine Kosova predložio amandman Ustavnom sudu, kako bi se osiguralo da predloženi amandman ne umanjuje prava i slobode garantovane poglavljem II ovog Ustava.”

68. U tom aspektu, Sud podseća da Ustav ne daje nikakve nadležnosti Sudu za razmatranje Ustavnog amandmana, u smislu njegovog suštinskog sadržaja nakon usvajanja. Nadležnost Suda, u vezi sa suštinom ustavnog amandmana, je da razmatra da li predloženi amandman umanjuje prava i slobode predviđene Poglavljem II Ustava, pre nego što amandman bude stavljen na usvajanje u Skupštini.

69. Štaviše, Sud se poziva na sopstvenu sudsku praksu (vidi: *mutatis mutandis*, presuda br. AGJ469/13, od 9. septembra 2013. godine u slučaju KO95/13, stav 97. stavove koji slede). Slično tom slučaju, Sud smatra da su amandman XXIV na Ustav i odluka br. 05-V-139 Skupštine dva odvojena pravna akta. Svaki od tih akata sledi različit pravni postupak za ocenu ustavnosti nacerta amandmana i, odnosno, za Odluku o usvajanju amandmana.

70. Sud podseća da je za usvajanje amandmana na Ustav potrebna posebna većina glasova u Skupštini, kao što je i predviđeno u član 144.2. Ova odredba glasi: *“Svaka izmena zahteva odobrene dve trećine (2/3) svih poslanika Skupštine, uključujući dve trećine (2/3) svih poslanika Skupštine koji zauzimaju rezervisana ili zagarantovana mesta za predstavnike zajednica koje ne čine većinu u Republici Kosovo.”*

71. Što se tiče usvajanja amandmana XXIV, Sud primećuje da je odluka o usvajanju bila je doneta od strane dvotrećinske većine u Skupštini, kao što je određeno Ustavom. Sud primećuje da je odluka Skupštine o usvajanju amandmana XXIV, kao takva, u skladu sa proceduralnim odredbama Ustava.

72. Odluka o usvajanju bilo kakvih Ustavnih amandmana, u ovom slučaju amandmana XXIV, je u suštini, objava da je amandman usvojen neophodnom većinom. Amandman, kao takav, ne može da se promeni od trenutka ocenjivanja od strane Suda do usvajanja od strane Skupštine, jer bilo kakva promena na odredbu Ustava zahteva prethodno odobrenje Suda u pogledu saglasnosti sa odredbama iz Poglavlja II Ustava.

73. Dakle, argumenti podnosioca u vezi sa suštinom amandmana XXIV se ne mogu uzeti u obzir u ovom trenutku. Argumenti takve prirode na odgovarajući način su upućeni Sudu u vreme kada je ocena saglasnosti amandmana sa Poglavljem II Ustava bila u razmatranju od strane Suda. Zapravo, Sud podseća da je zahtev KO26/15 bio dostavljen svim članovima Skupštine, koji su dobili priliku da iznesu svoje komentare o ustavnosti amandmana XXIV u to vreme (vidi presudu: AGJ 788/15 u slučaju KO26/15 od 15. aprila 2015. godine, stav 7).

74. Štaviše, član 144.4 Ustava propisuje da:
- “Izmene ustava stupaju na snagu odmah nakon usvajanja istih od strane Skupštine Republike Kosovo.”*
75. Sud primećuje da članovima 113.9 i 144.3 Ustav određuje sva pitanja u vezi ocene i potvrđivanja ustavnosti predloženih ustavnih amandmana u periodu pre njegovog usvajanja. Iz tog razloga, u članu 144.4, Ustav dozvoljava neposredno stupanje na snagu ustavnih amandmana nakon njihovog usvajanja. Usklađenost amandmana, kao takvog, sa Ustavom više ne može biti predmet osporavanja, jer je bio ocenjen i odobren pre donošenja odluke da se usvoji.
76. Sud, konkretno, primećuje da se ovaj postupak razlikuje od onoga koji se primenjuje na usvajanje zakona od strane Skupštine. Nakon usvajanja zakona, član 113.5 Ustava dozvoljava da se u roku od osam (8) dana nakon usvajanja, tokom kojih najmanje deset (10) poslanika mogu da ospore ustavnost tog zakona.
77. U skladu sa ovom odredbom, član 43. 1 Zakona predviđa da: *„Zakon ili odluka usvojena od strane Skupštine Republike Kosovo se prosleđuje Predsedniku Republike Kosovo za objavljivanje nakon proteka roka određenog članom 113, stav 5 Ustava.”*
78. U takvim slučajevima, ustavnost se ocenjuje od strane Suda nakon, a ne pre usvajanja zakona ili odluke i objavljivanje od strane predsednika Republike je povezano sa upućivanjem zakona ili odluke Sudu za ocenu ustavnosti.
79. Štaviše, u takvim slučajevima Ustav predviđa, u članu 116. 2 da: *„dok je procedura u postupku pred Ustavnim sudom, sud može privremeno prekinuti primenu spornog postupka ili zakona, dok god se ne donese sudska odluka, ukoliko smatra da primena takvih spornih zakona može uzrokovati nepopravljivu štetu.”*
80. Kada je u pitanju usvajanje amandmana na Ustav, Sud smatra da stupanje na snagu amandmana nije uslovljeno objavljivanjem od strane predsednika Republike, već stupa na snagu odmah nakon usvajanja od strane Skupštine, onako kao što se propisuje članom 144.4.
81. Ovo je, takođe, potvrđeno odlukom br. 05-V-139 Skupštine, pod tačkom 2. u kojoj se navodi da *„amandmani na Ustav stupaju na snagu odmah nakon odobrenja od strane Skupštine Republike Kosovo.”*
82. Iako pitanje nije bila pokrenuto od strane podnosioca zahteva, Sud smatra da u ovim okolnostima podnošenje zahteva na osnovu člana 113.5 Ustava protiv odluke o usvajanju amandmana ne može da odloži stupanje na snagu samog amandmana, jer neposredno stupanje na snagu je direktno regulisano ustavnim odredbom.
83. U ovom smislu, Sud podseća na član 16. [Premoć Ustava] koji predviđa da: *„1. Ustav je najviši pravni akt Republike Kosovo. Zakoni i ostali akti moraju biti u saglasnosti sa ovim Ustavom.”*

84. U konkretnom slučaju, Sud takođe primećuje da podnosioci zahteva nisu uputili nikakav zahtev Sudu da obustavi osporenu odluku br. 05-V-139. Shodno tome, u ovom zahtevu, pitanje odlaganja bilo kakvog spornog delovanja ili zakona se ne pojavljuje.
85. Sud podseća da je amandman XXIV bio predmet prethodne ocene od strane Suda, i potvrđeno je da ovaj amandman ne umanjuje ustavna prava garantovana Poglavljem II Ustava kao i Poglavljem III Ustava i slovom i duhom uspostavljene sudske prakse Suda. (vidi presudu Ustavnog suda AGJ 788/15 od 15. aprila 2015. godine u slučaju KO26/15, ocena amandmana na Ustav Republike Kosovo predloženog od strane Vlade Republike Kosovo i podnetog od strane predsednika Skupštine Republike Kosovo 9. marta 2015. godine dopisom br.05-433/DO-318)
86. Dana 3. avgusta 2015. godine, ovaj isti amandman je bio osvojen od strane Skupštine sa 82 glasa za, 5 glasova protiv i 1 uzdržanim.
87. Pored toga, Sud primećuje da je amandman XXIV Ustava stupio na snagu u skladu sa članom 144.4 Ustava.
88. Shodno tome, u okviru ovog zahteva, Sud zaključuje da nema jurisdikciju da razmotri Ustavni amandman nakon što je usvojen.
89. Sud primećuje da, u svojim podnescima podnosioci zahteva nisu uputili nikakve argumente na suštinu osporene odluke 05-V-139 o usvajanju amandmana XXIV. Sledstveno tome, Sud nalazi da podnosioci zahteva nisu potkrepili svoje žalbe u vezi sa ovom odlukom.
90. Stoga, u skladu sa pravilima 36 (3) (a) i 36 (3) (e), Sud smatra neprihvatljivim navode koji se odnose na suštinu osporene odluke.

Što se tiče proceduralnog aspekta zahteva:

91. Sud primećuje da, u vezi sa proceduralnim aspektom zahteva, glavni argument podnosilaca koji potkrepljuju svoju tvrdnju o proceduralnim povredama je izgrađen na činjenici da je predsednik Skupštine ponovo podneo predloženi amandman ne uputivši ga Sudu za ocenu, prema članu 144.3 Ustava, pre nego što se glasalo o ponovo podnetom amandmanu.
92. S tim u vezi, Sud se poziva na član 42. [Tačnost podneska] Zakona koji predviđa:

“1. Uz podnesak podnet u skladu sa članom 113. stav 6 Ustava, se između ostalog, podnose i sledeće informacije:

- 1.1. imena i potpisi svih poslanika Skupštine koji osporavaju ustavnost zakona ili odluke donesene od strane Skupštine Republike Kosovo;*
- 1.2. ustavne ili odredbe nekog akta ili zakona koje se tiču ovog zakona; i*

1.3. dokaze na koje se zasniva spor“.

93. U tom aspektu Sud podseća da su, pre no što se upusti u razmatranje ovog zahteva, potrebne informacije od svih uključenih strana: Vlade kao pokretača amandmana XXIV, predsednika Skupštine koji je poslao predloženi amandman poslanicima, kao i od podnosilaca zahteva, da između ostalog, dostave Sudu tekst predloženog amandmana i tekst usvojenog amandmana.
94. U dogledno vreme, Sud je primio od Vlade ponovo podneti predloženi amandman XXIV, od predsednika Skupštine: tekst predloženog amandmana XXIV i tekst usvojenog amandmana XXIV onakav kakav je ponovno podnet i izglasan, plus tekst usvojenog amandmana XXIV koji su dostavili podnosioci.
95. Kako bi proverio sadržaj ovog amandmana, Sud je uporedio ove tekstove sa sadržajem predloženog amandmana koji je ranije ocenjen u slučaju KO26/15.
96. Sud primećuje da podnosioci zahteva u svom zahtevu, takođe, navode da je ponovo podneti nacrt amandmana imao isti sadržaj kao i nacrt amandmana glasan i odbijen od strane Skupštine 26. juna 2015. godine, koji je bio podnet Sudu i ocenjen presudom od 14. aprila 2015. godine.
97. Vlada je takođe potvrdila, u svojim dopisima od 18. i 28. avgusta 2015. godine, kojima je odgovorila na zahtev Suda za informacijama, da je nacrt amandmana ponovo podnetog Skupštini dana 31. jula 2015. godine identičan nacrtu amandmana koji je ranije podnet Sudu za ocenu u slučaju KO26/15.
98. Štaviše, predsednik Skupštine je naveo u svom dopisu od 17. avgusta 2015. godine, kojim je odgovorio na zahtev Suda za *informacijama* da:

“Vlada Republike Kosovo je 31. jula 2015. godine ponovno podnela Skupštini Republike Kosovo amandman br. 24 na Ustav Republike Kosovo, ocenjen od Ustavnog suda Republike Kosovo, u slučaju KO26-15, br. ref. AGJ 788/15 od 15. aprila 2015. godine.“
99. U tom kontekstu, Sud je zaključio da je sadržaj predloženog amandmana XXIV, kakav je prethodno, 09. marta 2015. godine, podnet Sudu za ocenu, identičan sa tekstom predloženog amandmana XXIV, koji je ponovo podnet od strane Vlade, a prosleđen od strane predsednika Skupštine svim poslanicima dana 31. jula 2015. godine. Štaviše, tekst amandmana koji je usvojen dana 03. avgusta 2015. godine i nakon toga objavljen u Službenom listu dva dana kasnije, ostao identičan sa početnim tekstom koji je Sud ocenio ranije.
100. U tim okolnostima, Sud smatra da nije bilo potrebe da se po drugi put podnosi predloženi amandman, pošto je već jednom razmotren i njegov suštinski sadržaj nije pretrpeo nikakve izmene ili modifikacije.
101. Sud primećuje da podnosioci zahteva, takođe, tvrde da su povređene ustavne procedure jer, nakon vanrednog sastanka Predsedništva Skupštine 31. jula 2015. godine, materijali u vezi sa nacrtom amandmana nisu dostavljeni poslanicima.

102. Međutim, Sud primećuje da je zajedno sa dopisom od 17. avgusta 2015. godine, Predsedništvo Skupštine obezbedilo kompletan dosije, onakav kakav je podnet 31. jula 2015. godine svim poslanicima pre glasanja 3. avgusta 2015. godine. Kao takav, ovaj dosije sadrži odluku 01/41 Vlade za ponovno podnošenje amandmana XXIV Skupštini, tekst predloženog amandmana XXIV i presudu Ustavnog suda AGJ788/15 od 14. aprila 2015. godine u slučaju KO26/15.
103. Stoga, Sud nalazi da su podnosioci zahteva propustili da pruže dokaze za potkrepljenje ove žalbe.
104. Sud podseća da, prema članu 42. stav 1.3 Zakona, u zahtevu podnetom shodno članu 113.5 Ustava, "se između ostalog podnose i sledeće informacije: [...] 1.3 dokaze na koje se zasniva spor."
105. Štaviše, pravilo 36 (2) (d) Poslovnika o radu predviđa da "Sud proglašava zahtev kao očigledno neosnovan kada zaključi: (...) da podnosilac zahteva nije u dovoljnoj meri potkrepeo svoju tvrdnju."
106. Sud zaključuje da podnosioci zahteva nisu predstavili dokaze za potkrepljenje svojih navoda i u prilog njihovim tvrdnjama Ustavnih povreda.

IZ TIH RAZLOGA

Ustavni sud, u skladu sa članom 113. 7 Ustava, članom 42. stav 1.3 Zakona i pravilima 36. (2) (d), 36 (3) (a) i 36 (3) (e) Poslovnika o radu, dana 21. septembra 2015. godine, jednoglasno

ODLUČUJE

- I. DA PROGLASI zahtev neprihvatljivim;
- II. DA DOSTAVI ovu odluku stranama;
- III. Da objavi ovu odluku u Službenom listu, u saglasnosti sa članom 20. (4) Zakona;
- IV. Ova odluka stupa na snagu odmah

Sudija izvestilac

Snezhana Botusharova

Predsednica Ustavnog suda

Arta Rama-Hajrizi

